

EEN MONUMENT IN BOCHOLTZ ?

Verslag van een ongeluk te Bocholtz op 20 december 1940.

Zoals iedere morgen vertrokken er ook op vrijdag 20 december 1940 twee bussen met mijnwerkers ("koelluuj") van het Lindeplein. Het Lindeplein heette voor de oorlog Wilhelminaplein. De naam Lindeplein was het gevolg van het verbod van de Duitse bezetter om straatnamen te noemen naar leden van het Koninklijk Huis. Het Lindeplein heet thans dan ook weer gewoon Wilhelminaplein.

De mijnwerkers, die werden vervoerd met bussen van de firma Meisters uit de Min. Ruysstraat, gingen werken in verschillende mijnen in Nederland, zoals de Willem-Sophia te Spekholzerheide ("Spekkelzer koel"), de Domaniale mijn te Kerkrade ("Hollendsche koel") en de Staatsmijn Wilhelmina te Terwinsele ("der Staat").

De mijnwerkers werkten normaal in drie diensten. De dagdienst ("daagsjieg") was van 6.⁰⁰ uur tot 14.⁰⁰ uur, de middagdienst ("middagsjieg") van 14.⁰⁰ uur tot 22.⁰⁰ uur en de nachtdienst ("naatsjieg") van 22.⁰⁰ uur tot 6.⁰⁰ uur.

De busonderneming van de firma Meisters uit de Min. Ruysstraat (waar thans het loodgietersbedrijf M.Schobben is gevestigd) had drie bussen waaronder een van het merk Ford en een van het merk Chevrolet. Het merk van de derde is mij niet bekend. De capaciteit was respectievelijk 28, 25 en 18 personen.

De route van de bussen was: Lindeplein - Scholtissenberg ("der Schoatissenberg") - Heiweg (stopplaats) - Bocholtzerheide (stopplaats bij toenmalig café Sauren) en dan via Baneheide, Nyswillerweg en Simpelveld naar de mijnen.

Verduistering.

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers ons land binnen. Een van de eerste verordeningen van de Duitsers was dat met onmiddellijke ingang 's avonds alles verduisterd moest worden. Dat wilde zeggen: 's avonds alle straatverlichting uit. Er mocht geen licht uit de woningen door de ramen naar buiten schijnen. Voor de woningen met rolluiken was dit geen probleem, maar destijds waren maar weinig woningen van rolluiken voorzien. Ten behoeve van de woningen die geen rolluiken hadden werd een houten raamwerk gemaakt dat werd bekleed met zwart papier en iedere avond van binnen voor de vensters werd gezet. Want de overgordijnen lieten volgens de Duitsers nog te veel licht door. Het glas van de fietslamp werd van binnen met zwart papier beplakt met een spleet van 2 cm. Bij auto's en bussen mocht de spleet 4 cm. zijn. Het achterlicht kon blijven; toendertijd waren er nog geen grote achterlichten. De stoomlocomotieven van de Spoorwegen hadden aan de voorkant maar twee kleine lampjes die op 20 meter afstand nauwelijks te zien waren.

Overigens was er een zeer strenge controle op de verduisteringsvoorschriften.

Terzijde vermeld ik nog het volgende. Ik ben geboren en getogen op de Vlengendaal, alwaar iedereen gebruik moest maken van de weg onder de Pleibruk door. Het kwam voor dat bewoners, waaronder ikzelf, 's avonds tegen de brug opliepen, zó donker was het.

Om deze reden hebben de bewoners de gemeente verzocht om een gedeelte van de muren van witte geschilderde banden te voorzien. Als men 's avonds ergens naar toe moest en het was heldere hemel en ook nog maneschijn, dan was dat een uitkomst.

Op de vroege vrijdagmorgen van 20 december 1940 stonden twee bussen van de firma Meisters op het Lindeplein. Het was koud en zwaar bewolkt en, wij zouden zeggen, pikdonker. De mijnwerkers stapten in de bus, tastend aan de stoelen, om zo hun eigen plaats te vinden, want in de bus brandde geen lamp. De bussen vertrokken vanaf het Lindeplein altijd één uur voor het begin van de dienst. Omdat de dienst om 6.⁰⁰ uur begon, vertrokken de bussen die morgen om 5.⁰⁰ uur richting Scholtissenberg.

Hubert Meisters, eigenaar van de bussen, bestuurde altijd de eerste wagen.

Op hetzelfde moment dat de bussen vertrokken reed langs het station Simpelveld een grote stoomlocomotief voorbij richting Aken. Toen Hubert Meisters met de bus aan de Scholtissenberg kwam, schakelde hij terug naar de eerste versnelling. Langzaam reed hij de berg op, met achter zich de tweede bus. Het voorste gedeelte was net over het spoor, toen ramde de stoomlocomotief met volle snelheid de bus.

De mensen, die in de volgbus zaten, hoorden een harde klap en zagen nog dat het rode achterlicht van de bus weg schoof. Meer dan honderd meter, tot bij het bruggetje op de Reinert, sleepte de stoomlocomotief de bus mee.

Aan deze spoorwegovergang stond een houten keet (het "banewachterhuusje"). De heer Senden had dienst, en moest de spoorbomen bedienen. Bij het naderen van een trein moest hij de bomen door aan een katrol te draaien laten zakken. Door een communicatiefout waren de bomen niet neergelaten. Daar de stoomlocomotief ook bijna geen verlichting had werden de machinist en de stoker volkomen verrast.

De tweede bus stopte, de mijnwerkers stapten uit, ze begrepen nog niet precies wat er gebeurd was. Toen hoorden ze de gewonden om hulp roepen en kermen van de pijn. Pikdonker was het. Er waren mijnwerkers die direct hulp boden, anderen waren er niet toe in staat en bleven perplex staan, alsof ze in een shocktoestand verkeerden.

Door de harde klap waren de burens wakker geworden. De bewoners van omliggende huizen en boerderijen kwamen met petroleumlampen ("staalluute") om bij te lichten. Zelfs waren er mensen met een kaars.

Overal lagen er gewonden, verschillende waren beklemd tussen de wrakstukken van de bus. Eén gewonde lag zelfs boven op de locomotief. Het behoeft geen betoog dat er zich hartverscheurende tonelen afspeelden.

Pastoor Vondenhof en de beide kapelaans Debets en Peters werden onmiddellijk verwittigd om de zwaargewonden en stervenden te bedienen. Dr. Gökemijer - die huisarts was in Bocholtz - en de ambulances van Heerlen en Kerkrade werden telefonisch opgeroepen.

Met alle mankracht (want hulpmiddelen waren er niet) werden gewonden uit de wrakstukken gehaald.

Boven het rumoer uit hoorde men de geestelijken het Onze Vader en de Oefening van Berouw bidden bij de zwaargewonden en gaven hen de zegen, en bij de doden dienden ze het Sacrament der Stervenden toe.

Eén van de mensen die omgekomen waren lag onder de locomotief. Het was Hubert Meisters, de busondernemer. Een navrant detail is dat de pijp, die hij altijd rookte, nog in zijn mond zat.

De uiteindelijke balans was: vier doden en acht zwaar gewonden, en de overige twintig inzittenden min of meer lichtgewond. Zo ver mijn informatie reikt hebben alle gewonden in Heerlen in het ziekenhuis gelegen. Sommigen enkele dagen, anderen één of meer weken.

Toen de dag aanbrak was de aanblik verschrikkelijk. Overal verspreid lagen de boterhammen (de "koelbotrammen") en de koffieblikken ("der koelbleêg"), gedeukt of helemaal platgedrukt. Van de bus was eigenlijk alleen nog maar het chassis overgebleven.

Mijn vader, die in de tweede bus zat, heeft onmiddellijk hulp kunnen bieden. (In de vorige oorlog was hij bij de Militaire Geneeskundige Dienst.) Pas maanden later vertelde hij hierover. Daardoor is het mij nu mogelijk enkele details te vermelden.

Zoals ik al boven beschreef was de aanblik verschrikkelijk, het is niet te begrijpen, dat niet nog meer doden zijn gevallen. Ondanks alles heeft de patroonheilige, de H.Barbara toch nog velen beschermd.

Overleden waren:

Hubert MEISTERS. (eigenaar bussen) Gehuwd. Oud 62 jaar
Jacob MEESTERS. Gehuwd. Oud 31 jaar. Wonende op de Baan.
Hubert DUMONT. Gehuwd. Oud 39 jaar. Bongaardeweg.
Herman VANKAN. Gehuwd. Oud 39 jaar. Vlengendalerweg.

Ze werden allen opgebaard bij de zusters van de Congregatie van Vincentius á Paulo in de Schoolstraat.

Begrafenis.

De begrafenis vond plaats op dinsdag 24 december 1940, de dag voor Kerstmis. Het was behoorlijk koud. Van een boer werd een plateauwagen met luchtbanden geleend. De wagen was bekleed met zwarte stof en werd getrokken door twee paarden. Op de wagen werden de vier kisten geplaatst. Bij de Zusters in de Schoolstraat werd de begrafenisstoet opgesteld. Achter de lijkwagen de respectieve families van de overledenen, daarachter burgemeester Houbiers, de gemeentesecretaris K.Herberichs, de Wethouders, en daarna de hoge chefs van de mijnen. De Koninklijke Philharmonie, de fanfare Sint Cecilia, en alle verenigingen waren in de droeve stoet vertegenwoordigd. (Het was de laatste keer dat de verenigingen tijdens de bezetting in het openbaar optraden, kort daarna werden alle verenigingen door de Duitsers verboden.) Heel Bocholtz was aanwezig. Wie niet met de stoet meeging stond langs de kant.

De begrafenisstoet trok door de Schoolstraat, Julianastraat (Nieuwe Weg) en Lindestraat. De beide muziekverenigingen speelden om beurten treurmuziek.

Bij het gemeentehuis werd gestopt. De Eerw. Heren pastoor Vondehof en de beide kapelaans Debets en Peters waren de stoet tegemoet gekomen. De lijkkasten werden gezegend en de gebruikelijke gebeden werden uitgesproken.

Terwijl alle klokken begonnen te luiden, trok de stoet verder via Dr. Nolensstraat en Neujeanstraat naar de kerk. Bij de kerk aangekomen bleef de lijkwagen met de overledenen staan, toen der tijd mochten de overledenen niet in de kerk.

De kerk was stampvol, honderden konden niet meer naar binnen, en moesten blijven wachten tot de dienst was afgelopen. Na de dienst werden de kisten van de semi-lijkwagen afgenomen en door collega-mijnwerkers verder gedragen naar het kerkhof.

Ieder werd afzonderlijk begraven, wel werd een gezamenlijk bidprentje uitgedeeld.

Jesus! Maria! Joseph! Jacobus! Barbara!

Waakt, want gij weet niet, in welke ure uw Heer zal komen.
(Math. XXIV.)

In de gebeden der geloofigen en in het H. Misstaf der Priesters werden de zielen aanbevolen van

HUBERT MEISTERS
Echtgenoot van
HUBERTINA SOUTZEN
geboren te Maastricht 13 Maart 1876

JACOB MEESTERS
Weduwnaar van
ANGELINA MICHON
geboren te Bochtoltz 3 Febr. 1909

HUBERT DUMONT
Echtgenoot van
MARIA KNOPS
geboren te Bochtoltz 18 Nov. 1901

HERMAN VANKAN
Echtgenoot van
ELISABETH SMEETS
geboren te Bochtoltz 12 Jan. 1901

allen parochianen van Bochtoltz, die in den vroege morgen van 20 December 1940, op weg naar hun werk, door een noodlottig ongeluk in hun dorp, uit het leven werden gerukt.

„Niet de plotselinge dood is te vrezen, maar wel die, welke tegelustert en plotseling en onvoorbereid is.”
(H. Gregorius)

„Die goed geleefd heeft, sterft niet slecht.”
(H. Augustinus)

„Al wordt de rechtvaardige door den dood verrast, hij zal in vrede zijn, en zyne nagedachtenis zal in zegening wezen.”

Dierbare echtgenooten, kinderen, ouders, familie en vrienden, ontfermt u onzer, want de hand des Heeren heeft ons getroffen.
(Jen. XIX, 21.)

Vaartwel, wij weten dat ons afscheiden u hard valt, doch blik op ten hemel, daar verbeiden wij u, daar zullen wij elkander wederzien.

Intusschen, om de liefde die wij u toedroegen, komt ons door uwe gebeden ter hulp.

GEBED

God, Heer der ontfermingen, geef aan de zielen uwer dienaren de woonplaats der verkwikking, de zandheid der rust en de klaarheid des Lichts.

Door onze Heer

Mijn Jezus, barmhertigheid. (2. ed. afl.)

H. Barbara, patrones der mijnwerkers, bid voor hen!

Drukwerk W. Knops, kosterorgaanst Bochtoltz

Het gezamenlijk bidprentje van de slachtoffers.

Het waren de eerste burgerslachtoffers in de gemeente Bocholtz tengevolge van de oorlog. De Duitse bezetter deed niets liever dan deze gebeurtenis in de doofpot te stoppen.

Het is jammer dat er op die plaats bijvoorbeeld nooit een gedenksteen is geplaatst ter nagedachtenis aan de slachtoffers. En de Nederlandse overheid heeft tot nu toe weinig gedaan om de herinnering aan de slachtoffers levend te houden.

Of komt dat misschien nog ?

E.Herbergs.

1 oktober 1992

Enkele opnamen van de ravage.